

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حسابداری صنعتی ۱

تألیف:

دکتر حسن دهقان دهنوی

مریم فروتن

۱۳۹۴

سرشناسه	:	دهقان دهنوی، حسن، ۱۳۵۴.
عنوان و نام پدیدآور	:	حسابداری صنعتی ۱/ تألیف: حسن دهقان دهنوی، مریم فروتن.
مشخصات نشر	:	یزد: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یزد، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۲۳۱ ص:، جدول، نمودار.
شابک	:	۱۶۰۰۰۰ ریال: 978-964-10-2918-2.
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیپا.
یادداشت	:	چاپ قبلی: نور کوثر، ۱۳۸۳ (۲۵۰ ص)
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	حسابداری قیمت تمام شده.
شناسه افزوده	:	فروتن، مریم، ۱۳۶۹.
شناسه افزوده	:	دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد
رده‌بندی کنگره	:	۱۳۹۳ ۹۰۹/ق HF۵۶۸۶
رده‌بندی دیویی	:	۶۵۷/۴۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۶۳۸۵۲۸

حسابداری صنعتی

نویسندگان	:	دکتر حسن دهقان دهنوی، مریم فروتن
ناشر	:	انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی یزد
ناظر چاپ	:	اسماعیل ثقفی، حمید صادقی
ویراستار ادبی	:	محمدجعفر گلوردی
نوبت چاپ	:	اول ۱۳۹۴
شمارگان	:	۲۰۰۰ نسخه
طرح جلد	:	حسن دشتی
صفحه‌آرایی	:	محمد مهدی صادقی نژاد
قیمت	:	۱۶۰۰۰۰ ریال
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۲۹۱۸-۲
ISBN: 978-964-10-2918-2		

انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد

E-mail: entesharat_elmi@iauyazd.ac.ir

یزد- صفاییه- دانشگاه آزاد اسلامی- انتشارات ۳۱۸۷۲۲۸۰ - ۳۵-۳۸۲۱۴۸۱۳

حق چاپ برای دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد محفوظ است.

تلفن مرکز پخش: ۳۱۸۷۲۲۸۰ - ۳۵-۳۸۲۱۴۸۱۳

سخن ناشر

حسابداری صنعتی شاخه ای از علم و فن حسابداری است که وظیفه جمع آوری اطلاعات مربوط به عوامل هزینه و محاسبه بهای تمام شده محصولات و خدمات را برعهده داشته و باتجزیه و تحلیل گزارش‌ها و بررسی راه‌های تولید روش‌های تقلیل بهای تمام‌شده تولیدات را بیان می‌کند. در واقع حسابداری صنعتی یا حسابداری بهای تمام شده یک ابزار بسیار مهم در اختیار مدیریت می‌باشد تا مدیران را در برنامه‌ریزی، کنترل و نظارت و بررسی نتایج فعالیت‌ها، یاری نماید.

مدیریت با استفاده از حسابداری صنعتی، بهای تمام شده تولیدات را محاسبه می‌کند و کنترل خود را برروی هزینه‌های مواد، دستمزد و سایر هزینه‌های تولید اعمال می‌کند. مدیران اگر گزارشات دقیق و صحیحی از عوامل هزینه نداشته باشند در تصمیم‌گیری خود در جهت افزایش تولید یا سایر تصمیم‌گیری‌ها و راه انجام تصمیمات خود با مشکل مواجه خواهند شد.

گاهی تصور می‌شود کاربرد حسابداری صنعتی و بهای تمام شده محدود به کارخانجات و صنایع تولیدی می‌باشد هرچند شاید مشهورترین کاربرد آن در این جهت باشد ولی سایر موسسات نیز از حسابداری بهای تمام شده بهره‌برده و از روش‌های حسابداری بهای تمام‌شده در بانک‌ها، شرکت‌های بیمه، عمده‌فروشی‌ها، شرکت‌های حمل و نقل، شرکت‌های هواپیمایی، دانشگاه‌ها و بیمارستان‌ها در جهت کارایی بیشتر استفاده می‌گردد. مجموعه‌ای که به پیشگاه علاقه‌مندان تقدیم می‌شود حاصل تلاش خستگی‌ناپذیر استاد بزرگوار، جناب آقای دکتر حسن دهقان دهنوی است، که به منظور آشنایی بیشتر با این موضوع تدوین شده است.

در پایان لازم است که از اعضای فرهیخته شورای انتشارات و نیز داوران و ویراستاران علمی و ادبی و همه عزیزانی که در راه انتشار این مجموعه تلاش کرده‌اند به ویژه از جناب آقای دکتر محمدرضا اسلامی رئیس محترم دانشگاه، جناب آقای دکتر محمد میرجلیلی معاون محترم پژوهش و فناوری که همواره عنایت ویژه‌ای به مجموعه انتشارات علمی دانشگاه دارند صمیمانه قدردانی و سپاسگزاری می‌گردد.

به امید توفیق الهی

حمید صادقی

مدیر مسئول انتشارات علمی دانشگاه

پیشگفتار

حسابداری صنعتی شاخه‌ای از علم و فن حسابداری است که وظیفه جمع‌آوری اطلاعات مربوط به عوامل هزینه و محاسبه بهای تمام شده محصولات و خدمات را برعهده داشته و با تجزیه و تحلیل گزارش‌ها و بررسی راه‌های تولید، روش‌های تقلیل بهای تمام شده تولیدات را بیان می‌کند بنابراین کتاب حاضر به منظور افزایش قابلیت‌های مدیران شرکت‌های تولیدی، بازرگانی و خدماتی امروزی و آتی در مبارزه رقابتی و حساس برای برآوردن نیازمندی‌های مشتریان نوشته شده است.

اینجانب معتقد هستم که کاربرد حسابداری صنعتی و بهای تمام شده محدود به کارخانجات و صنایع تولیدی نمی‌باشد هرچند شاید مشهودترین کاربرد آن در این جهت می‌باشد ولی سایر مؤسسات نیز می‌توانند از حسابداری بهای تمام شده بهره ببرند. همچنین از روش‌های حسابداری بهای تمام شده در بانک‌ها، شرکت‌های بیمه، عمده‌فروشی‌ها، شرکت‌های حمل و نقل، شرکت‌های هواپیمایی، دانشگاه‌ها و بیمارستان‌ها در جهت کارایی بیشتر استفاده می‌گردد. در چنین شرایطی یک شرکت برای برتری در رقابتی صنعتی و بازرگانی خود باید از تمامی امکانات خود با حداکثر کارایی استفاده کند و از آنجا که پایه و اساس رقابت، قیمت نهایی محصول یا خدمت می‌باشد و رقابتی برای هر شرکتی قیمت تمام شده محصول یا خدمت می‌باشد. بنابراین چندین سال تدریس مباحث قیمت تمام شده در دانشگاه‌ها و ویرایش حسابداری صنعتی ۱ بر آن شدم که این کتاب را برای بار دوم ویرایش نموده جدید به آن اضافه گردد.

تفاوت اساسی این کتاب با سایر کتاب‌های حسابداری صنعتی را می‌توان نویسنده به حوزه تولید و قیمت تمام شده دانست. در نهایت بر خود لازم می‌دانم کلیه کسانی که به نحوی در ویرایش کتاب به اینجانب کمک نموده‌اند قدردانی در پایان از صاحب نظران تقاضا می‌کنم که اینجانب را با ارائه نظرات و پیشنهادات و تصحیح مطالب کتاب مرهون الطاف خود قرار دهند.

دکتر حسن دهقان دهنوی

دکترای مدیریت تولید و عمای

بهار ۱۳۹۴

فهرست مطالب

فصل اول: مفاهیم اساسی حسابداری صنعتی.....	۱
حسابداری مالی.....	۲
حسابداری صنعتی.....	۲
حسابداری مدیریت.....	۳
مقایسه‌ی حسابداری مالی و حسابداری صنعتی.....	۴
تفاوت حسابداری صنعتی و حسابداری مدیریت.....	۵
اهداف حسابداری صنعتی.....	۵
نقطه‌ی سر به سر.....	۵
سوالات.....	۹
تمرینات.....	۹
فصل دوم: مفاهیم، کاربرد و طبقه‌بندی هزینه‌ها.....	۱۱
مفهوم هزینه.....	۱۲
طبقه‌بندی هزینه‌ها.....	۱۳
۱. طبقه‌بندی هزینه‌ها بر اساس ماهیت اقلام هزینه.....	۱۳
۲. طبقه‌بندی هزینه‌ها بر اساس ارتباط با فرایند تولید.....	۱۴
۳. طبقه‌بندی هزینه‌ها بر اساس محصول و دوره.....	۱۷
۴. طبقه‌بندی هزینه‌ها بر اساس مفاهیم اقتصادی.....	۱۷
۵. طبقه‌بندی هزینه‌ها بر اساس رفتار.....	۱۹
هزینه‌ی متغیر.....	۲۰
هزینه‌ی ثابت.....	۲۱
هزینه‌ی نیمه متغیر.....	۲۳
زمان بیکاری (اوقات تلف شده).....	۲۶
سوالات.....	۲۸
تمرین‌ها.....	۲۹
فصل سوم: قیمت تمام شده در شرکت‌های خدماتی و بازرگانی.....	۳۳
شرکت‌های خدماتی.....	۳۴

۴۱	قیمت تمام شده‌ی کالا در شرکت‌های بازرگانی
۴۱	صورتحساب سود و زیان شرکت‌های بازرگانی
۴۲	قیمت تمام شده‌ی کالای فروخته شده
۴۲	روش محاسبه‌ی دائمی موجودی کالا
۴۳	روش محاسبه‌ی ادواری موجودی کالا
۴۳	۱. روش تعیین قیمت تمام شده
۴۴	۲. روش قیمت بازار
۴۷	سؤالات
۴۷	تمرین‌ها
۵۳	فصل چهارم: حسابداری قیمت تمام شده‌ی عوامل تولید
۵۳	محاسبه‌ی قیمت تمام شده‌ی مواد
۵۴	سیستم ادواری کنترل موجودی مواد
۵۵	سیستم دائمی کنترل موجودی مواد
۵۶	روش‌های تعیین قیمت تمام شده‌ی مواد
۵۷	روش اولین صادره از اولین وارده
۵۸	روش اولین صادره از آخرین وارده
۵۹	حسابداری هزینه‌ی حقوق و دستمزد
۶۰	محاسبه‌ی حقوق و مزایا
۶۰	لیست حقوق و دستمزد
۶۱	تجزیه و تحلیل لیست حقوق و دستمزد
۶۳	ثبت‌های حسابداری هزینه‌های دستمزد
۶۴	حسابداری هزینه‌های سربار
۶۵	اقدام متغیر قیمت تمام شده‌ی سربار
۶۵	اقدام ثابت قیمت تمام شده‌ی سربار
۶۶	اقدام نیمه متغیر قیمت تمام شده‌ی سربار
۶۶	کنترل هزینه‌های سربار ساخت
۶۶	تفکیک هزینه‌های سربار
۶۷	نرخ جذب سربار

۶۷	هدف نرخ جذب سربار.....
۶۷	تعیین نرخ جذب سربار.....
۶۸	عوامل تأثیرگذار بر نرخ جذب.....
۷۰	مبناهای نرخ جذب سربار.....
۷۰	تعیین نرخ جذب سربار بر اساس میزان تولید.....
۷۱	تعیین نرخ جذب سربار بر اساس هزینه مواد.....
۷۲	نرخ جذب سربار بر اساس ساعات کار ماشین.....
۷۲	نرخ جذب سربار بر اساس ساعت کار مستقیم.....
۷۳	نرخ جذب سربار بر اساس هزینه دستمزد مستقیم.....
۷۳	انتخاب مبنای نرخ جذب سربار.....
۷۴	استفاده از نرخ جذب سربار دواير.....
۷۶	دواير توليدي و دواير خدماتي.....
۷۶	روش های تسهیم هزینه های دواير خدماتي به دواير توليدي.....
۷۷	نرخ جذب سربار دواير توليدي.....
۸۵	جذب سربار به کار در جريان ساخت.....
۸۵	اقدام واقعي قيمت تمام شده ي سربار.....
۸۶	ثبت حسابداری هزینه های سربار ساخت.....
۹۰	اضافه یا کسر جذب سربار.....
۹۳	سوالات.....
۹۴	تمرین ها.....
۱۰۵	فصل پنجم: قيمت تمام شده ي کالا در شرکت های توليدي (نظام ادواری).....
۱۰۸	قيمت تمام شده به روش ادواری.....
۱۱۰	حساب های دفتر کل در نظام ادواری.....
۱۱۴	ثبت های روزنامه ي گردش اقلام در نظام ادواری.....
۱۲۴	سوالات.....
۱۲۵	تمرین ها.....
	فصل ششم: قيمت تمام شده ي کالا در شرکت های توليدي (نظام دائمي) هزینه يابی
۱۳۵	سفارش کار.....

انواع سیستم‌های تولیدی.....	۱۳۶
۱. سیستم تولید سفارشی.....	۱۳۶
۲. سیستم تولید کارگاهی.....	۱۳۶
۳. سیستم تولید دسته‌ای.....	۱۳۶
۴. سیستم تولید انبوه.....	۱۳۶
سیستم هزینه‌یابی سفارش کار.....	۱۳۸
هزینه‌یابی سفارشات.....	۱۳۹
روش‌های هزینه‌یابی.....	۱۴۰
روش تعیین قیمت تمام شده‌ی سفارشات.....	۱۴۰
گردش اقلام قیمت تمام شده - هزینه‌یابی نرمال.....	۱۴۶
کارت هزینه‌ی سفارش.....	۱۴۷
ضایعات در هزینه‌یابی سفارش کار.....	۱۴۹
ضایعات غیرعادی.....	۱۵۲
ثبت دفتر روزنامه.....	
ضایعات مواد اولیه.....	
دوباره‌کاری در سیستم هزینه‌یابی سفارش کار.....	
واحد معیوب عادی.....	
سؤالات.....	
تمرین‌ها.....	
فصل هفتم: قیمت تمام شده‌ی کالا در شرکت‌های تولیدی هزینه‌یابی مرحله.....	
ویژگی‌های هزینه‌یابی مرحله‌ای.....	
سیستم هزینه‌یابی مرحله‌ای.....	
اقلام قیمت تمام شده در هریک از مراحل تولید.....	۱۴۹
گزارش قیمت تمام شده‌ی تولید.....	۱۵۲
مرحله‌ی ۱: محاسبه‌ی معادل آحاد کالای تکمیل شده.....	
مرحله‌ی ۲: محاسبه‌ی قیمت تمام شده منظور شده به حساب هر.....	
مرحله‌ی ۳: قیمت تمام شده‌ی هر واحد کالای تکمیل شده.....	
جدول تسهیم قیمت تمام شده‌ی منظور شده به حساب مرحله.....	۱۵۷

۱۸۹.....	تأثیر کالای در جریان ساخت بر محاسبه‌ی قیمت تمام شده.....
۱۹۱.....	روش میانگین موزون در تسهیم هزینه‌های تولیدی.....
۲۰۱.....	ثبت‌های حسابداری مرحله ۱.....
۲۰۴.....	ثبت‌های حسابداری.....
۲۰۵.....	روش اولین صادره از اولین وارده در تسهیم هزینه‌های تولیدی.....
۲۱۲.....	ثبت‌های حسابداری.....
۲۱۲.....	مرحله‌ی ۲: دایره‌ی تکمیل:.....
۲۱۵.....	ضایعات در سیستم هزینه‌یابی مرحله‌ای.....
۲۲۵.....	قسمت (ب) حل به روش FIFO.....
۲۳۳.....	سؤالات.....
۲۳۴.....	تمرین‌ها.....
۲۴۹.....	منابع و مآخذ.....